

3. HAFTA

SES, HARF, ALFABE
DÜZELTME İŞARETLERİ
AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER
BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

ALT BAŐLİKLER

- SES, HARF, ALFABE
- DÜZELTME İŞARETLERİ
- AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER
- BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

• Fotoğraflarla İmla

TANIMLAR

Ses:

- Akciğerlerden gelen havanın ses yolunda oluşturduğu titreşime **ses** denir.

Harf:

- Ses, dilin işlevli en küçük birimidir. **Harf** ise sesin yazıdaki karşılığıdır.

Alfabe:

- Bir dildeki harflerin belirli bir sıraya dizilmiş bütününe **alfabe** denir.

► NOTLAR

DÜZELTME İŞARETİ

Düzeltilme işaretinin kullanılacağı yerler aşağıda gösterilmiştir:

→ NOTLAR

1. Yazılışları bir, anlamları ve söylenişleri farklı olan ünlülerin üzerine konur:

Katil (<katl = öldürme) ve kadir (<kadr = değer) kelimeleriyle karışma olasılığı olduğu hâlde katil (*ka:til = öldüren*) ve kadir (*ka:dir = güçlü*) kelimelerinin düzeltme işareti konmadan yazılması yaygınlaşmıştır.

adem (yokluk)	âdem (in)			nuşları uzun
adet (sayı)	âdet (gel)			anışma kurulu)
alem (bayrak)	âlem (dü)			enüz)
ama (fakat)	âmâ (göremeyen, kör)	rahim (esirgeme)	rahîm (koruyan, acıyan)	zanç)
aşık (eklem kemiği)	âşık (vurgun, tutkun)	vakıf (para, mülk)	vâkıf (vakfeden, bilen)	
ayan (belli-açık)	âyan (ileri gelenler-meclis üyeleri)	varis (damar genişlemesi)	vâris (mirasçı);	
dahi (bile)	dâhi (yaratıcı gücü olan kimse)	yar (uçurum)	yâr (sevgili)	
hal (sebze, meyve vb. satılan yer)	hâl (durum, vaziyet)	hakim (hikmet sahibi)	hâkim (yargıç);	

DÜZELTME İŞARETİ

Düzeltilme işareti kullanılacağı yerler aşağıda gösterilmiştir:

---->NOTLAR

1. Yazılışları bir, anlamları ve söylenişleri ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine konur:

adem (yokluk)	âdem (insan)	şura (şu yer)	şûra (danışma kurulu)
adet (sayı)	âdet (gelenek, alışkanlık)	hala (babanın kız kardeşi)	hâlâ (henüz)
alem (bayrak)	âlem (dünya, evren)	kar (yağış)	kâr (kazanç)
ama (fakat)	âmâ (göremeyen, kör)	rahim (esirgeme)	rahim (koruyan, acıyan)
aşık (eklem kemiği)	âşik (vurgun, tutkun)	vakıf (para, mülk)	vâkıf (vakfeden, bilen)
ayan (belli-açık)	âyan (ileri gelenler-meclis üyeleri)	varis (damar genişlemesi)	vâris (mirasçı);
dahi (bile)	dâhi (yaratıcı gücü olan kimse)	yar (uçurum)	yâr (sevgili)
hal (sebze, meyve vb. satılan yer)	hâl (durum, vaziyet)	hakim (hikmet sahibi)	hâkim (yargıç);

DÜZELTME İŞARETİ

2. Arapça ve Farsçadan dilimize giren birtakım kelimelerle özel adlarda bulunan ince g, k ünsüzlerinden sonra gelen a ve u ünlüleri üzerine konur:

dergâh, gâvur, karargâh, tezgâh, yadigâr, Nigâr; dükkân, hikâye, kâfir, kâğıt, Hakkâri, Kâzım; gülgûn, merzengûş; mahkûm, mezkûr, sükûn, sükût vb.

Kişi ve yer adlarında ince l ünsüzünden sonra gelen a ve u ünlüleri de düzeltme işareti ile yazılır:

Halûk, Lâle, Nalân; Balâ, Elâzığ, Islâhiye, Lâdik, Lâpseki, Selânik vb.

DÜZELTME İŞARETİ

3. Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır:

(Türk) askeri ve askerî (okul) ,
(fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar),

(İslam) dini ve dinî (bilgiler),
(Atatürk'ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) vb.

Nispet eki alan kelimelere Türkçe ekler getirildiğinde düzeltme işareti olduğu gibi kalır:

millîleştirmek, millîlik, resmîleştirmek, resmîlik vb.

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

etmek

eylemek

olunmak

olmak

edilmek

yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller, ilk kelimesinde herhangi bir ses düşmesi veya türemesine uğramazsa ayrı yazılır:

alt etmek, arz etmek, azat etmek, el etmek, göç etmek, ilan etmek, kabul etmek, kul etmek, kul olmak, not etmek, oyun etmek, söz etmek, terk etmek, var olmak, yok etmek, yok olmak vb.

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

Birleşme sırasında kelimelerinden hiçbiri veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik kelimeler ayrı yazılır.

a. Hayvan türlerinden birinin adıyla kurulanlar:

- ❖ *ada balığı, ateş balığı, dil balığı, fulya balığı, kedi balığı, kılıç balığı, köpek balığı, ton balığı, yılan balığı; acı balık, bıyıklı balık, dikenli balık vb.*
- ❖ *ardıç kuşu, an kuşu, çalı kuşu, deve kuşu, muhabbet kuşu, saka kuşu, tarla kuşu, yağmur kuşu; alıcı kuş, boğmaklı kuş, makaralı kuş vb.*
- ❖ *ağustos böceği, ateş böceği, cırcır böceği, hamam böceği, ipek böceği, uçuç böceği, uğur böceği; ağılı böcek, çalgıcı böcek, sümüklü böcek vb.*
- ❖ *at sineği, et sineği, meyve sineği, sığır sineği, su sineği, uyuz sineği vb.*
- ❖ *deniz yılanı, ok yılanı, su yılanı; Ankara keçisi, dağ keçisi, yaban keçisi; fındık faresi, tarla faresi; dağ sıçanı, tarla sıçanı; Beç tavuğu, dağ tavuğu; ada tavşanı, yaban tavşanı; kaya örümceği, şeytan örümceği; bal arısı, yaprak arısı; Pekin ördeği, deniz ördeği; Ankara kedisi, bozkır kedisi; Afrika domuzu, yer domuzu vb.*

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

--->NOTLAR

b. Bitki türlerinden birinin adıyla kurulanlar:

- ❖ *ayrık otu, beşparmak otu, çörek otu, eğrelti otu, güzelavrat otu, kelebek otu, ökse otu, pisipisi otu, taşkıran otu, yüksük otu; acı ot, sütlü ot vb.*
- ❖ *ateş çiçeği, çuha çiçeği, güzelhatun çiçeği, ipek çiçeği, küpe çiçeği, lavanta çiçeği, mum çiçeği, yayla çiçeği, yıldız çiçeği; ölmez çiçek vb*
- ❖ *avize ağacı, ban ağacı, dantel ağacı, kâğıt ağacı, mantar ağacı, öd ağacı, pelesenk ağacı, tespih ağacı vb.*
- ❖ *kuru fasulye, kuru incir, kuru soğan, kuru üzüm vb.*

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

→ NOTLAR

ÖRNEKLER

dağ elması, yer elması; çalı dikenini, deve dikenini; köpek üzümü, kuş üzümü; çakal armudu, dağ armudu; at kestanesi, kuzu kestanesi; can eriği, gövem eriği; kuzu mantarı, yer mantarı; su kamışı, şeker kamışı; dağ nanesi, taş nanesi; ayı gülü, Japon gülü; Antep fıstığı, çam fıstığı; sırık fasulyesi, soya fasulyesi; Amerikan bademi, taş bademi; Afrika menekşesi, deniz menekşesi; Japon sarmaşığı, kuzu sarmaşığı; Hint inciri, kavak inciri; armut kurusu, kayısı kurusu; kaya sarımsağı, köpek sarımsağı; şeker pancarı, yaban pancarı vb.

Çiçek dışında anlamlar taşıyan baklaçiçeği (renk), narçiçeği (renk), suçiçeği (hastalık); ot dışında anlamlar taşıyan ağızotu (barut), sıçanotu (arsenik); ses düşmesine uğramış olan çöreotu ve yazımı gelenekleşmiş olan semizotu, dereotu bitişik yazılır.

çiçeği, mum

lesenk ağacı,

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

c. Nesne, eşya ve alet adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler:

- ❖ *alçı taşı, bileği taşı, çakmak taşı, Hacibektaş taşı, kireç taşı, lüle taşı, Oltu taşı, sünger taşı, yılan taşı; buzul taş, damla taş, dikili taş, kayağan taş, yaprak taş vb.*
- ❖ *arap sabunu, el sabunu; kahve değirmeni, yel değirmeni; kahve dolabı, su dolabı; müzik odası, oturma odası; duvar saati, kol saati; duvar takvimi, masa takvimi; kriz masası, yemek masası; itfaiye aracı, kurtarma aracı; masa örtüsü, yatak örtüsü; el kitabı, okuma kitabı; Frenk gömleği, İngiliz anahtarı, İngiliz sicimi; alt geçit, tüp geçit, üst geçit; çekme demir, çekme kat, dolma kalem, dönme dolap, kesme kaya, toplu iğne, vurmali çalgılar, vurmali sazlar, yapma çiçek vb.*
- ❖ *afyon ruhu, katran ruhu, lokman ruhu, nane ruhu, tuz ruhu vb.*

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

d. Durum, olgu ve olay bildiren sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler:

açık oturum, açık öğretim, ana dili, Ay tutulması, baş ağrısı (hastalık), baş belası, baş dönmesi, çıkış yolu, çözüm yolu, dil birliği, din birliği, güç birliği, iş birliği, iş bölümü, madde başı, ses uyumu, yer çekimi vb.

ç. Yol ve ulaşım ile ilgili birleşik kelimeler:

Arnavut kaldırımı; çevre yolu, deniz yolu, hava yolu, kara yolu, keçi yolu; köprü yolu vb.

f. Yuvar ve küre sözleriyle kurulan birleşik kelimeler:

göz yuvarı, hava yuvarı, ısı yuvarı, ışık yuvarı, renk yuvarı, yer yuvarı; hava küre, ışık küre, su küre, taş küre, yarı küre, yarım küre vb.

e. Bilim ve bilgi sözleriyle kurulan birleşik kelimeler:

anlam bilimi, dil bilimi, edebiyat bilimi, gök bilimi, halk bilimi, ruh bilimi, toplum bilimi, toprak bilimi, yer bilimi; dil bilgisi, halk bilgisi, ses bilgisi, şekil bilgisi vb.

Daha fazla...

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

g. Yiyecek, içecek adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler:

bohça böreği, talaş böreği; badem yağı, kuyruk yağı; arpa suyu, maden suyu; tulum peyniri, beyaz peynir; Adana kebabı, tas kebabı; Inegöl köftesi, İzmir köftesi; ezogelin çorbası, yoğurt çorbası; irmik helvası, koz helva; acı badem kurabiyesi; Kemalpaşa tatlısı, yoğurt tatlısı; badem şekeri, kestane şekeri; balık yumurtası, lop yumurta vb.

Daha fazla...

ğ. Gök cisimleri:

Çoban Yıldızı, Kervan Yıldızı, Kutup Yıldızı, kuyruklu yıldız; gök taşı, hava taşı, meteor taşı vb.

h. Organ veya organ yerine geçen sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler:

patlak göz, süzgün göz; aşık kemiği, elmacık kemiği; serçe parmak, şehadet parmağı, yüzük parmağı; azı dişi, köpek dişi, süt dişi; kuyruk sokumu, safra kesesi; çatma kaş, takma diş, takma kirpik, takma kol; ekşi surat, kepçe surat; gaga burun (kimse), karga burun, kepçe kulak vb.

ı. Benzetme yoluyla insanın bir niteliğini anlatmak üzere bitki, hayvan ve nesne adlarıyla kurulan birleşik kelimeler:

çetin ceviz, çöpsüz üzüm; eski kurt, sarı çıyan, sağmal inek; eski toprak, eski tüfek, kara maşa, sapsız balta, çakır pençe, demir yumruk, kuru kemik vb.

i. Zamanla ilgili birleşik kelimeler:

bağ bozumu, gece yarısı, gün ortası, hafta başı, hafta sonu vb.

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

3. -r / -ar / -er, -maz / -mez ve -an / -en sıfat-fiil ekleriyle kurulan sıfat tamlaması yapısındaki birleşik kelimeler ayrı yazılır:

- bakar kör, çalar saat, çıkar yol, döner sermaye, güler yüz, koşar adım, yazar kasa, yeter sayı; çıkmaz sokak, geçmez akçe, görünmez kaza, ölmez çiçek, tükenmez kalem; akan yıldız, doyuran buhar, uçan daire vb.

4. Renk sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır:

- bal rengi, duman rengi, gümüş rengi, portakal rengi, saman rengi; ateş kırmızısı, boncuk mavisi, çivit mavisi, gece mavisi, limon sarısı, safra yeşili, süt kırığı vb.

5. Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar ayrı yazılır:

- açık mavi, açık yeşil, kara sarı, kirli sarı, koyu mavi, koyu yeşil vb.

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

6. Yer adlarında kullanılan batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, yukarı, orta, iç, yakın, uzak kelimeleri ayrı yazılır:

- Batı Trakya, Doğu Anadolu, Güney Kutbu, Kuzey Amerika, Güneydoğu Anadolu, Aşağı Ayrancı, Yukarı Ayrancı, Orta Anadolu, Orta Asya, Orta Doğu, İç Asya, İç Anadolu, Yakın Doğu, Uzak Doğu vb.

7. Kişi adlarından oluşmuş mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, sondaki unvanlar hariç şahıs adları ayrı yazılır:

- Yunus Emre Mahallesi; Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Ziya Gökalp Bulvarı; Nene Hatun Caddesi; Fevzi Çakmak Sokağı, Cemal Nadir Sokağı; Koca Mustafapaşa; Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sütçü İmam Üniversitesi vb.

8. Dış, iç, sıra sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır:

- ahlak dışı, çağ dışı, din dışı, kanun dışı, olağan dışı, yasa dışı; ceviz içi, hafta içi, yurt içi; akli sıra, ardı sıra, peşi sıra, yanı sıra vb.

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

9. Somut olarak yer belirten alt ve üst sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır:

- deri altı, su altı, toprak altı, yer altı (yüzey); böbrek üstü bezi, tepe üstü (en yüksek nokta) vb.

10. Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır:

- alt kurul, alt yazı; üst kat, üst küme; ana bilim dalı, ana dili; ön söz, ön yargı; art damak, art niyet; arka plan, arka teker; yan cümle, yan etki; karşı görüş, karşı oy; iç savaş, iç tüzük; dış borç, dış hat; orta kulak, orta oyunu; büyük dalga, büyük defter; küçük harf, küçük parmak; sağ açık, sağ bek; sol açık, sol bek; peşin fikir, peşin hüküm; bir gözeli, bir hücreli; iki anlamlı, iki eşeyli; tek eşli, tek hücreli; çok düzlemlili, çok hücreli; çift ayaklılar, çift kanatlılar vb.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

Belirtisiz isim
tamlamaları

Sıfat
tamlamaları

İsnat grupları

İkilemeler

Birleşik filler

Kısaltma grupları

Kalıplaşmış
çekimli filler

- den oluşan ifadeler yeni bir kavramı karşıladıklarında birleşik kelime olurlar. Birleşik kelimeler belirli kurallar çerçevesinde bitişik veya ayrı olarak yazılır.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

1. Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

- ❖ birbiri (biri biri), kaynana (kayın ana), kaynata (kayın ata), nasıl (ne asıl), niçin (ne için), pazartesi (pazar ertesi), sütlaç (sütlü aş) vb.

2. Özgün biçimleri tek heceli bazı Arapça kökenli kelimeler etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine, ses değişmesine veya ses türemesine uğradıklarında bitişik yazılır:

- ❖ emretmek, menolunmak, cemetmek, kaybolmak; darbetmek, dercetmek, hamdetmek; affetmek, hissetmek, reddetmek vb.

3. Kelimelerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik kelimeler bitişik yazılır.

Maddeler alttadır.

a. Bitki adları:

aslanağı, civanperçemi, keçi boynuzu, kuşburnu, turnagagası, açığağız, akkuyruk (çay), alabaş, altınbaş (kavun), altıparmak (palamut), beşbıyık (muşmula), çobançantası, kamıkara (börülce), katırtırnağı, kuşyemi, şeytanarabası, yılanyağı, akşamsefası, camgüzeli, çadıruşağı, ayşekadın (fasulye), hafızali (üzüm), havvaanaeli, meryemanaeldiveni vb.

b. Hayvan adları:

danaburnu (böcek), akbaş (kuş), alabacak (at), bağnkara (kuş), beşparmak (deniz hayvanı), çakırkanat (ördek), kababurun (balık), kamçıkuyruk (koyun), karnışkulak (at), karagöz (balık), karafatma (böcek), kızılkanat (balık), sankuyruk (balık), yeşilbaş (ördek), saz kayası (balık), sırtıkara (balık), şeytaniğnesi, yalıçapkını (kuş), bozbakkal (kuş), bozyürük (yılan), karadul (örümcek) vb.

c. Hastalık adları:

itdirseği (arpacık), delibaş, karabaş, karabacak vb.

ç. Alet ve eşya adları:

balıkgözü (halka), deveboynu (boru), domuztırnağı (kanca), horozayağı (burgu), kargaburnu (alet), kedigözü (lamba), leylekgagası (alet), sıçankuyruğu (törpü), gagaburun (gemi), kancabaş (kayık), adayavrusu (tekne) vb.

d. Biçim, tarz, tür, motif vb. adlar:

aybacağı (yelken biçimi), balıksırtı (desen), civankası (nakış), eşeksırtı (çatı biçimi), kazkanadı (oyun), kırlangıçkuyruğu (işaret), koçboynuzu (desen), köpekkuyruğu (yağlı güreş), sıçandışi (dikiş), balgümeci (dikiş), beşikörtüsü (çatı biçimi), turnageçidi (fırtına) vb.

e. Yiyecek adları:

hanımgöbeği (tatlı), kadınbudu (köfte), kedidili (bisküvi), dilberdudağı (tatlı), tavukgöğsü (tatlı), vezirparmağı (tatlı), bülbülyuvası (tatlı), kuşlokumu (kurabiye), alinazik (kebab) vb.

f. Oyun adları:

beştaş, dokuztaş, üçtaş vb.

g. Gök cisimlerinin adları:

Altıkardeş (yıldız kümesi), Arıkovanı (yıldız kümesi), Büyükayı (yıldız kümesi), Demirkazık (yıldız), Küçükayı (yıldız kümesi), Kervankıran (yıldız), Samanyolu (yıldız kümesi), Yedikardeş (yıldız kümesi) vb.

ğ. Renk adları:

baklaçiçeği, balköpüğü, camgöbeği, devetüyü, fildişi, güllurusu, kavuniçi, narçiçeği, ördekbaşı, ördekgagası, tavşanağı, tavşankanı, turnagözü, vapurdumanı, vişneçürüğü, yavruağı vb.

h. Oğlu, kızı sözleri:

çapanoğlu, eloğlu, hinoğluhin, elkızı vb.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

4. -a, -e, -ı, -i, -u, -ü zarf-fiil ekleriyle bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek ve yazmak fiilleriyle yapılan tasvirî fiiller bitişik yazılır:

❖ düşünebilmek, sevebilmek; alıvermek, gülüvermek; uyuyakalmak; gidedurmak, yazadurmak; çıkagelmek, süregelme; düşeyazmak, öleyazmak vb.

5. Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır:

❖ albeni, ateşkes, çalçene, çalyaka, dön Baba, gelberi, incitmebeni, sallabaş, sallasırt, unutmabeni; batçık, çekyat, geçgeç, kaçgöç, kapkaç, örtbas, seçal, tutkal, veryansın, yapboz, yazboz vb.

6. -an/-en, -r/-ar/-er/-ır/-ir, -maz/-mez ve -mış/-miş sıfat-fiil ekleriyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır:

❖ alaybozan, cankurtaran, çöpçatan, dalgakıran, demirkapan, gökdelen, yelkesen; akımtoplar, altıpatlar, barışsever, basınçölçer, özezer, pürüzalır; baştanımaz, değerbilmez, etyemez, hacıyatmaz, kadirbilmez, karıncaezmez, kuşkonmaz, külyutmaz, tanrıtanımaz, varyemez; çokbilmiş, güngörmüş vb.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

7. İkinci kelimesi -dı (-di / -du / -dü, -tı / -ti / -tu / -tü) kalıplaşmış belirli geçmiş zaman ekleriyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

❖ albastı, ciğerdeldi, çıtkırıldım, dalbastı, firdöndü, gecekondü, gündöndü, hünkârbeğendi, imambayıldı, karyagdı, külbastı, mirasyedi, papazkaçtı, serdengeçti, şıpsevdi, zıpçıktı vb.

8. Her iki kelimesi de -dı (-di / -du / -dü, -tı / -ti / -tu / -tü) belirli geçmiş zaman veya -r /-ar /-er geniş zaman eklerini almış ve kalıplaşmış bulunan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

❖ dedikodu, kaptıkaçtı, oldubitti, uçtuuçtu; biçerbağlar, biçerdöver, göçerkonar, kazaratar, konargöçer, okuryazar, uyurgezer, yanardöner, yüzergezer vb.
❖ Aynı yapıda olan çakaralmaz kelimesi de bitişik yazılır.

9. Somut olarak yer bildirmeyen alt, üst ve üzeri sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

❖ ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı (gözetim), şuuraltı; akşamüstü, ayaküstü, bayramüstü, gerçeküstü, ikindiüstü, olağanüstü, öğleüstü, öğleüzeri, suçüstü, yüzüstü; akşamüzeri, ayaküzeri vb.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

10. İki veya daha çok kelimenin birleşmesinden oluşmuş kişi adları, soyadları ve lakaplar bitişik yazılır:

❖ Alper, Birol, Gülnihal, Gülseren, Şenol, Varol; Abasıyanık, Adıvar, Atatürk, Gökalp, Güntekin, İnönü, Karaosmanoğlu, Tanpınar, Yurdakul; Boynueğri Mehmet Paşa, Tepedelenli Ali Paşa, Yirmisekiz Çelebi Mehmet, Yedisekiz Hasan Paşa vb.

11. İki veya daha çok kelimedenden oluşmuş il, ilçe, semt vb. yer adları bitişik yazılır:

❖ Çanakkale, Gümüşhane; Acıpayam, Pınarbaşı, Şebinkarahisar; Beşiktaş, Kabataş vb.

Şehir, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su, çay vb. kelimelerle kurulmuş sıfat tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması kalıbındaki yer adları bitişik yazılır:

❖ Akşehir, Eskişehir, Suşehri, Yenişehir; Atakent, Batıkent, Konutkent, Korukent; Çengelköy; Yenimahalle; Karadağ, Uludağ; Kocatepe, Tınaztepe; Akdeniz, Karadeniz, Kızıldeniz; Acıgöl; Kızılırmak, Yeşilirmak; İncesu, Karasu, Sarısu; Akçay vb.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

12. Kişi adları ve unvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, unvan kelimesi sonda ise gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır:

- ❖ Abidinpaşa, Bayrampaşa, Davutpaşa, Gazi Osmanpaşa (mahalle); Ertuğrulgazi (ilçe), Kemalpaşa (ilçe); Mustafabey (cadde), Necatibey (cadde) vb.

13. Ara yönleri belirten kelimeler bitişik yazılır:

- ❖ güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu

14. Dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan kelimeler de vardır:

Maddeler alttadır.

a. Baş sözüyle oluşturulan sıfat tamlamaları:

başağırlık, başbakan, başbayan, başçavuş, başeser, başfiyat, başhekim, başhemşire, başkahraman, başkent, başkomutan, başköşe, başmüfettiş, başöğretmen, başparmak, başpehlivan, başrol, başsavcı, başyazar vb.

b. Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki başı sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları:

aşçıbaşı, binbaşı, çarkçıbaşı, çeribaşı, elebaşı, mehterbaşı, onbaşı, ustabaşı, yüzbaşı vb.

c. Ağa, baba, bey, efendi, hanım, nine vb. sözlerle kurulan birleşik kelimeler:

ağababa, ağabey, beyefendi, efendibaba, hanımanne, hanımefendi, hacıağa, kadınnine, paşababa vb.

ç. Biraz, birçok, birçoğu, birkaç, birkaçı, birtakım, herhangi, hiçbir, hiçbirisi belirsizlik sıfat ve zamirleri de gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

15. Ev kelimesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

- ❖ aşevi, bakımevi, basımevi, doğumevi, gözlemevi, huzurevi, kahveevi, konukevi, orduevi, öğretmenevi, polisevi, yayınevi vb.

16. Hane, name, zade kelimeleriyle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

- ❖ çayhane, dersane, kahvehane, yazıhane; beyanname, kanunname, seyahatname, siyasetname; amcazade, dayızade, teyzezade vb.

17. -zede ile oluşturulmuş birleşik kelimeler bitişik yazılır:

- ❖ depremzede, afetzede, selzede, kazazede vb.

18. Farsça kurala göre oluşturulan sözler bitişik yazılır:

- ❖ âlemşümül, cihanşümül; darıdünya, ehlibeyit, ehvenişer, erkânıharp, gayrimenkul, gayrimeşru, Kuvayımilliye, Misakımillî, suikast; cürmümeşhut, hamdüsena, hercümerç, hüsnükuruntu, hüsnüniyet vb.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELER

19. Arapça kurala göre oluşturulan sözler bitişik yazılır:

❖ aliyyülâlâ, ceffelkalem, darülaceze, darülfünun, daüssıla, fevkalade, fevkalbeşer, hıfzıssıhha, hüvelbaki, şeyhülislam, tahtelbahir, tahteşşuur; aleykümselem, Allahualem, bismillah, fenafillah, fısebilillah, hafazanallah, inşallah, maşallah, velhasıl vb.

20. Müzikte kullanılan makam adları bitişik yazılır:

❖ acembuselik, hisarbuselik, muhayyerkürdi vb.

Bir sıfatla oluşturulan usul adlarında sıfat ayrı yazılır: ağır aksak, yürük aksak, yürük semai vb.

21. Kanunda bitişik geçen veya bitişik olarak tescil ettirilmiş olan kuruluş adları bitişik yazılır:

❖ İçişleri, Dışişleri, Genelkurmay, Yükseköğretim Kurulu, Açıköğretim Fakültesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi vb.

22. Renk adlarıyla kurulan bitki, hayvan veya hastalık adları bitişik yazılır:

❖ akağaç, alacamenekşe, karadut, sarıçiçek; alabalık, beyazsinek, bozayı; aksu, akbasma, mavihastalık, maviküf vb.